

Serpentines van water uit robuuste neusgaten

Schilderachtige stijl

recensieBlanken hebben de tropenlucht geperverteerd, concludeert Josep Maria de Sagarra als hij in 1936 Tahiti bezoekt. Toch brengt het eiland de Catalaanse schrijver in verrukking en door zijn lyrische stijl laat hij de lezer meegenieten.

'Ik had nooit gedacht dat het eerste contact met het landschap van de tropen zo'n rauwe en frisse smaak van iets engelachtigs had, van iets dat niet van deze wereld is', schrijft de Catalaan Josep Maria de Sagarra (1894-1961) als hij een eiland in de Stille Zuidzee ziet opdoemen. Iets niet van deze wereld, dat is precies waarnaar hij op zoek is als in 1936 de Spaanse Burgeroorlog uitbreekt. Als bekende schrijver die zich niet onverbloemd tegen Franco wil uitspreken, loopt hij gevaar en hij besluit zijn stad Barcelona te ontvluchten. De Sagarra wil zover mogelijk weg van het grimmige Europa. Hij begint aan een lange bootreis naar Tahiti, waar hij het paradijs hoopt te vinden en doet hiervan verslag in het boek *De blauwe weg* (1964) dat nu door Frans Oosterholt zorgvuldig in het Nederlands vertaald is.

Uitvoerige beschrijvingen

Zodra De Sagarra aan boord gaat, raakt hij in de ban van de zee, 'een vloeibare massa tussen nikkel en lood, die de zon edelsteenblauw kleurt' van waaruit walvissen opduiken, 'serpentine van water persend uit hun robuuste zwarte neusgaten' en waarboven de sterren 'al hun lichtende merg direct tonen'.

De lyrische stijl van De Sagarra kan niet beter tot zijn recht komen dan in zijn uitvoerige beschrijvingen van de zeereis en van zijn bestemming, het idyllische Tahiti waar hij een paar maanden verblijft.

Het lijkt erop dat hij werkelijk gevonden heeft waarnaar hij op zoek was: 'Het woord 'paradijs' (...) kwam me voor de geest, om te vertolken welke indruk het eiland Tahiti op me maakte naarmate het mijn ogen naderde, naarmate de zon de stenen toppen kleurde met de vochtigste violetten en vermiljoenen, naarmate de palmpjes zichtbaar werden in de lager gelegen delen en de begroeiing, gelijks een waanzinnig groen wollen weefsel, de ribben stoffeerde en de rug en de buik van de massieve rotsen

overtrok ...'

Cultuurkritiek

Maar de schrijver zou zichzelf niet zijn als hij ondanks zijn verrukking over Tahiti geen scherpe cultuurkritiek zou uiten. Deze kritiek is niet gericht tot de lokale bevolking (de Maori's), die De Sagarra juist begerenswaardige puurheid en gratie toeschrijft, maar tot het 'blanke ras' dat de tropenlucht 'verruwt' en 'perverteert'. Zowel de Franse kolonisten als de Amerikaanse toeristen kunnen rekenen op zijn smakelijke minachting.

'Men kan stellen dat de blanken in ruil voor een broek, een hemd, een paar woorden Frans en een beetje Evangelie van de Heilige Matteüs, wat bij elkaar geen enorme donatie is, het drama hebben geschapen van de alcohol, de syfilis, de kapotte longen en andere fysieke en morele boffers waar de arme Maori niet op zat te wachten.' En: 'De Amerikaan, bij tijd en wijle infantiel maar ook bruto en niet erg gevoelig, exploiteert het Polynesische vlees in alle opzichten en in ruil daarvoor strooit hij onder de kokosnotenbomen wat biljetten.'

En ook Tahiti zelf ontkomt op den duur niet aan De Sagarra's hekeling. Het eiland blijkt niet het gedroomde paradijs te zijn maar 'een kerkhof vermomd als paradijs'. De schrijver wordt gek van het afstompende, lome tropische leven waarin zijn bestaan 'vergljdt zonder incidenten maar zonder dat ik het gewicht van de uren voel'. Hij blijft een ware Europeaan die een land nodig heeft 'met schavotten en illusies, met koude maanden en warme maanden, met moordaanslagen en moreel besef'.

De lezer is uiteindelijk de enige die niet ontgoocheld De blauwe weg bereist. Dankzij De Sagarra's schilderachtige stijl waarmee hij de couleur locale beschrijft en zijn nog altijd relevante kritiek op uitbuiting van kwetsbare paradijselijke oorden krijg je meer van de tropen te zien dan wanneer je er zelf een bezoek aan zou brengen.